

KÜRESEL SALGININ ANATOMİSİ

İNSAN ve TOPLUMUN GELECEĞİ

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Editörler

Prof. Dr. Muzaffer Şeker
Prof. Dr. Ali Özer
Dr. Cem Korkut

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Küresel Salgının Anatomisi

İnsan ve Toplumun Geleceği

Editörler

Prof. Dr. Muzaffer Şeker

Prof. Dr. Ali Özer

Dr. Cem Korkut

Ankara, 2020

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

**THE ANATOMY OF THE
GLOBAL OUTBREAK:
THE FUTURE OF HUMAN AND SOCIETY**

Editors

Prof. Muzaffer Şeker

Prof. Ali Özer

Dr. Cem Korkut

Ankara, 2020

Küresel Salgının Anatomisi: İnsan ve Toplumun Geleceği
© Türkiye Bilimler Akademisi, 2020

ISBN: 978-605-2249-46-8

Bu kitapta yer alan tüm yazıların dil, bilim, etik ve hukuk açısından bilimsel sorumluluğu yazarlarına aittir. Editörlerin ve Türkiye Bilimler Akademisi'nin sorumluluğu bulunmamaktadır.

Türkiye Bilimler Akademisi
Piyade Sokak No: 27, 06690 Çankaya – Ankara TÜRKİYE
Tel: +90 312 442 29 03 · www.tuba.gov.tr

Editörler

Prof. Dr. Muzaffer Şeker, Prof. Dr. Ali Özer, Dr. Cem Korkut

Grafik Tasarım

Ece Yavuz

Birinci Baskı

1250 Adet

Baskı Yeri, Tarihi

TDV Yayın Matbaacılık Tesisleri, ANKARA, Haziran 2020

Şeker, Muzaffer, Editor.

Küresel Salgının Anatomisi İnsan ve Toplumun Geleceği / by Prof. Dr. Muzaffer Şeker, Prof. Dr. Ali Özer, Dr. Cem Korkut, Editors, Turkish Academy of Sciences.

pages cm

Includes bibliographical references.

ISBN: 978-605-2249-46-8

1. Covid 19—Küresel Salgım. 2. COVID-19 (Disease)--Social aspects.

RA644.K96 2020

3627.196330

The Anatomy of the Global Outbreak: The Future of Human and Society
© Turkish Academy of Sciences
Publications

ISBN: 978-605-2249-46-8

DOI: 10.53478/TUBA.2020.023

The scientific responsibility for the language, scientific, ethical and legal aspects of all the articles included in the book belongs to the authors. Turkish Academy of Sciences and editors have no responsibility.

Turkish Academy of Sciences
Piyade Sokak No: 27, 06690 Çankaya – Ankara TÜRKİYE
Tel: +90 312 442 29 03 · www.tuba.gov.tr

Editors

Prof. Muzaffer Şeker, Prof. Ali Özer, Dr. Cem Korkut

Graphical Design

Ece Yavuz

First Edition

1250 Adet

Publication Place and Date

TDV Publication Printing Facilities, June 2020

Bu çalışma, Creative Commons Atıf4.0 Uluslararası lisansı (CC BY 4.0) ile lisanslanmıştır. Bu lisans, yazarlara atıf yapmak koşulu ile metni paylaşmanıza, kopyalamanıza, dağıtmanıza ve iletmenize; metni uyarlamak ve metnin ticari kullanımına (ancak sizi veya eseri kullanımınızı desteklediklerini ileri sürecek şekilde değil) izin verir.

The work (as defined below) is provided under the terms of this creative commons public license ("ccpl" or "license"). This license allows reusers to copy and distribute the material in any medium or format in unadapted form only, for noncommercial purposes only, and only so long as attribution is given to the creator.

İçindekiler / Table of Contents

Primum non nocere!

Muzaffer Şeker

13

Tarihte Küresel Salgın Hastalıklar ve Toplum Hayatına Etkileri
Pandemics Throughout History and Their Effects on Society Life

Orhan Kılıç

17

Virüsler, Viral Pandemileri Etkileyen Faktörler ve Sonuçları
Viruses, Factors Affecting Viral Pandemics and Its Results

Fikrettin Şahin, Sevda Demir

59

Yeni Normal Dönemde Salgın ile Mücadele Politikaları ve Hazırlık Çalışmaları
Outbreak Control and Preparatory Actions in the New Normal Period

Recep Öztürk

81

Küresel Salgın Sonrasında Sağlık Hizmetlerinin ve Ekonomisinin Geleceği
The Future of Healthcare Services and Economy After Global Outbreak

Kemalettin Aydın

99

Sağlık Hizmetleri ve Postpandemik Dönemde Sağlık Hizmetlerinin Dönüşümü
Health Services and Transformation of Health Services in the Post-pandemic Period

Ali Özer, Fevziye Çetinkaya

115

Dünya Sağlık Örgütü'nün Pandemilerdeki Etkinliği ve
Post-Pandemik Dönemdeki Geleceği
The Effectiveness of the World Health Organization in Pandemics and the Future
of the Post-Pandemic Era

Turan Buzgan, Öner Güner

135

Küresel Salgın Sonrasında Sağlık Eğitiminin Dönüşümü
The Transformation of Health Education in A Pandemic Era

Zeliha Koçak Tufan

153

COVID-19 Salgını ve Eğitim
COVID-19 Pandemic and Education

Mahmut Özer, H. Eren Suna

175

Küresel Salgın Sonrasında Yükseköğretimde Fırsatlar ve Riskler: Üniversitelerin Geleceği
Opportunities and Risks in Higher Education in the Postpandemic Period

Çağrı Erhan, Şenay Gümmüş

197

Yeni Normal Dönemde Ar-Ge ve Yenilik Yaklaşımları ve Birlikte Geliştirme Çözümleri
R&D and Innovation Approaches and Co-Creation Solutions in the New Normal Order

Hasan Mandal

215

Küresel Salgın Öncesi ve Sürecindeki Koronavirüs Araştırmaları Literatürünün
Bibliyometrik Analizi ve Salgın Sonrasındaki Dönem için Değerlendirmeler (1969-2020)
Bibliometric Analysis of the Coronavirus Research Literature Before and During the
Pandemic and Evaluations for the Postpandemic Period (1969-2020)

Haydar Yalçın, Muzaffer Şeker

237

COVID-19 Sonrasında Yönetmel Kapasite: Demokrasi Bağlamında Devletlerin Geleceği
The Future of States in the Context of Administrative Capacity:

Democracy After COVID-19 Pandemic

Haluk Alkan

259

Korona Sonrası Dünya: Ekonomik, Sosyal ve Akademik Hayatta Ne Değişecek,
Ne Değişmeyecek?
Post-Corona World: The Effects of COVID-19 on Economic, Social and Academic Life

Mustafa Acar

283

COVID-19 Sonrası Uluslararası İlişkiler Teorisi ve Dünya Düzeni
International Relations Theory and World Order After COVID-19

Gülmur Aybet

303

Uluslararası Politikanın Pandemi Dönemeci
The Pandemic Turn of International Politics

Burak Akçağar

323

Pandemi Sonrası Dönemde Küresel Güvenlik ve İşbirliği:
19. Yüzyıl Avrupa Ahenginden 21. Yüzyılın Küresel Ahengine
Global Security and Cooperation in the Postpandemic Period:
From the 19th Century Concert of Europe to the 21st Century Concert of Globe

Deniz Ülke Arıboğan

347

Yeni Normal Dönemde Küresel Yönetişim: Uluslararası Kurumların Geleceği
Global Governance in the Postpandemic Period: the Future of International Organizations

Birol Akgün, Metin Çelik

371

COVID-19 Sonrası Dünya'da Küresel Yönetişim ve Kriz Yönetimi
Global Governance and Crisis Management in the Post COVID-19 World

Talha Köse

389

COVID-19 Sonrası Dönem ve Türkiye'de Yeni Kurumsal Siyaset
Post-COVID-19 Period and New Institutional Politics in Turkey

Abdurrahman Babacan

411

Küresel Salgın Sonrası Küresel Eko-Politik Dönüşüm
The Political-Economic Transformation in the Post-Pandemic Era

H. Tark Oğuzlu

441

Yeni Normalde Sektörlerin Geleceği ve Firmaların Dönüşümü
The Future of the Sectors and the Change of the Firms in the Post-pandemic Period

Halit Keskin

455

COVID-19 Krizinin İstihdam ve Çalışma Yöntemlerine Etkisi
Effects of COVID-19 Crisis on Employment and Working Arrangements

Ahmet Cevat Acar

477

Yeni Normal Dönemde Tüketim ve Harcama Pratikleri
Consumption and Spending Practices in the New Normal Period

Bayram Zafer Erdoğan

499

COVID-19 Salgınının Dünya Ekonomisini Etkilemesinde
Belirsizlik ve Güven Kavramsallaştırması
Conceptualization of Uncertainty and Trust
after the COVID-19 Outbreak Affecting the World

Ahmet Faruk Aysan

525

Yeni Normal Dönemde Yeni Bir İktisat ve Finans Anlayışı
A New Concept of Economics and Finance in the New Normal Period

Mehmet Bulut

547

Küresel Salgın Sonrasında Ekonomi ve Finansta Türkiye: Alternatifler ve Fırsatlar
The Economic and Financial Opportunities for Turkey in the Post-pandemic Period

Cem Korkut

565

Büyük Tecrit Sonrası Turizm Sektörünün Geleceği
The Future of the Tourism Sector after the Great Lockdown

Günay Özcan, Muhsin Kar

589

Küresel Salgın Sonrası Sağlık Turizminin Geleceği ve Türkiye'nin Önündeki Fırsatlar
The Future of Health Tourism after Global Outbreak and Opportunities of Turkey

Mustafa Solak, Muzaffer Şeker

605

COVID-19 Salgınının Tedarik Zincirlerine ve Lojistik Faaliyetlere Etkileri
The Effects of COVID-19 Outbreak on Supply Chains and Logistics Activities

Gül Senir, Arzum Büyükkökçü

631

Hatırlama ve Nisyan Arasında Salgının Sosyolojik Bakiyesi ve Küreselleşme
Sociological Remaining of Outbreak and Globalization between Evocation and Oblivion

Yasin Aktay

649

Bildiğimiz Refah Devletini Yeniden Düşünmek:
COVID-19 Pandemisi ve Sonrasında Sosyal Politikalar

Rethinking the Welfare State:

Social Policies during the COVID-19 Pandemic and in the Post-pandemic Period

Mehmet Fatih Aysan

673

Küresel Salgın Sonrası İnsan İlişkileri: Yeni Dünyada Yeni Doğrular
Human Relations in the Post-pandemic Period -New Truths in the New Normal-

Nevzat Tarhan

693

Psikolojimize Protez Bir İlave ve Yeni Normal
A Prosthesis Addition to Our Psychology and New Normal

Erol Göka

719

COVID-19 Sonrası Teknoloji ve İnsanın Durumu
Technology and Human Condition after COVID-19

Mehmet Emin Babacan

741

Küresel Salgına Karşı Davranışların Ahlak Felsefesi Açısından Bir Değerlendirmesi
Attitudes to the Global Pandemic from the Standpoint of Moral Philosophy

Bilal Kuşpınar

759

COVID-19 Süreci-Sonrası: Teolojik ve Teo-Politik Gelişmeler
Theological and Theo-Political Developments during and after COVID-19 Pandemic

Özcan Hıdır

775

Ahlâk: İnsan-olma ve İnsan-kalma Bilinci
Morality: Consciousness of Being Human and Staying Human

Hüseyin Sarıoğlu

797

Küresel Salgının Sosyolojisi ve Yeni Normal Dönemde Paradigma Dönüşümü
Sociology of the Pandemic and the Paradigm Transformation in the New Normal
Period

Vehbi Bayhan

819

Küresel Salgının İnanç Değerleri Bakımından Yorumu ve Dini Hayata Etkileri
Interpretation of Global Pandemic from Belief Values and its Effects on Religious Life
Saffet Köse

841

Çevre ve Ekosistem Hizmetlerinde COVID-19 Küresel Salgını Sonrası Yeni Normal
New Normal at Post-COVID-19 Pandemic in Environment and Ecosystem Services
İzzet Öztürk, İsmail Koyuncu

869

Küresel Salgını Sonrası Bilişim Teknolojilerindeki Gelişmeler ve Yapay Zekâ
Developments in Information Technologies and Artificial Intelligence in the
Post-pandemic Period

Erdal Arıkan

893

Küresel Salgını Sonrasında Ulusal Bilişim Güvenliği

National IT Security After the Pandemic

*Tolga Mataracıoğlu, Kerim Can Kalıpcıoğlu, Süleyman Muhammed Arıkan,
Gökhan Işık, Yasemin Demiral, Derya Cincioğlu, Hacı Ali Mantar*

907

Küresel Salgını Sonrası Gıda Kaynakları ve Gıda Güvenliği
Food Safety and Food Resources in the Post-COVID-19 World

Kazım Şahin, Ali Adnan Hayaloğlu

941

COVID-19 Küresel Salgını Ulusal ve Uluslararası Sürdürülebilir Tarıma ve
Tarım Politikalarına Etkileri
National and International Agricultural Policy
in the Post-pandemic Period

Fahri Yavuz

961

COVID-19 Küresel Salgını: Akıllı Enerji Çözümleri ve Hidrojen Çağına Geçiş
COVID-19 Pandemic: Smart Energy Solutions and A Transition to the Hydrogen Age

İbrahim Dinçer

991

Küresel Salgın Sonrası Uluslararası İlişkiler Bağlamında Uzay Çalışmalarının
Önemi ve Toplumsal Etkileri

The Importance and Social Impacts of Space Studies in the Context of International
Relations in the Post-pandemic Period

Lokman Kuzu

1007

Küresel Salgınlar: Kutup Bölgelerinden Öğreneceklerimiz ve Geleceğimiz
Pandemics: What We Will Learn from the Polar Regions and Our Future

Burcu Özsoy

1023

COVID-19 Süreci ve Sonrası: Medya-Eğlence ve Spor Sektörü
COVID-19 Process and After: Media-Entertainment and Sports Sector

Yasın Bulduklü

1039

*Halk içinde muteber bir nesne yok devlet gibi
Olmaya devlet cihânda bir nefes sıhhat gibi.¹*

-Muhibbi²

*The people think of wealth and power as the greatest fate,
But in this world a spell of health is the best state.*

-Muhibbi

Yoğun programlarına rağmen olağanüstü çaba göstererek kitaba katkı sunan kıymetli bilim insanlarımıza teşekkürü bir borç biliyoruz.

-Editör Kurulu

We are grateful to our esteemed scientists who contributed to the book by making extraordinary efforts despite their busy schedules.

-Editörs

---

¹ Halkın gözünde devlet (iktidar) gibi değerli bir şey yoktur.
Bu dünyada bir nefes sıhhat gibi devlet (güç) olamaz.

² Kanuni Sultan Süleyman (1494 - 1566)

*Primum non nocere!*³

*The coronavirus pandemic will forever alter the world order.
Koronavirüs salgını dünya düzenini sonsuza dek değiştirecek.*

-Henry A. Kissinger

Eski çağlardan bugüne insanoğlu içinde yaşadığı dünyada diğer varlıklara başta insanlar olmak üzere ciddi hasarlar oluşturacak düzeyde zarar vererek kendisine sunulmuş olan kaynakları hor kullanarak günümüze gelmiştir. Her bir zarar verilen canlının yaşam alanına olumsuz etkisi telafi edilememiştir. Bu süreç diğer varlıkların doğadaki yeri ve katkısı da göz önünde bulundurulduğunda ekolojik dengenin bozulmasıyla sonuçlanmıştır. Son yıllarda çevreci çalışmaların ülkelerin menfaat çatışmaları arasında uzun yıllara sâri ekosistem hasarını kısa sürede normalleştirmesi mümkün değildir. Ekolojik dengenin bozulması biyoçeşitliliğin azalmasına neden olurken dünyadaki kaynakların dengesiz dağılımı yanı sıra aşırı tüketimine de yol açmıştır. Bunun sonucunda da insan refahının ana göstergesi olan bireyin temel ihtiyaçlarını karşılanması konularında arz/talep dengesi bozulmuştur. Sanayileşme ve şehirleşme sonucu doğal yaşamdan kopma üretim alanlarını daraltırken farklı üretim ve stoklama yöntemleri ile ticari kaygılar sonucu canlı sağlığını tehdit eden üretim tekniklerini ortaya çıkarmıştır.

Sanayi Devrimi dönemlerinde ekonomik krizlerin yaşandığı süreçlerde işsizliğin arttığı, sağlıklı beslenmenin ortadan kalkarak bağışıklık sisteminin zayıfladığı durumlarda dünya nüfusunun azalmasına neden olan ciddi salgın hastalıkların yayılmasına uygun vasat oluşmuştur. Dünyadaki salgınları takiben birçok alanda gelişmeler yaşanmış son dönemdeki yüksek teknoloji ürünlerin artışı, küreselleşmeye bağlı aşırı mobilizasyon ile ulaşım ve iletişimin kolaylaşması ise fayda sağladığı kadar hastalıkların yayılması konusunda dezavantajlı bir durum oluşturmuştur. Ayrıca kıtalararası zorunlu göçler, sınır anlaşmazlıkları yanı sıra iç çatışmalar toplumların kriz ve doğal afetlerden etkilenmesini ve doğacak riskleri de arttırmıştır.

³ Önce zarar verme! -Hipokrat

Günümüzdeki küresel salgının geçmiş salgınlardan en önemli farkı ulaşım ve iletişim hızının salgının yayılmasında ve alınan tedbirlerin uygulanmasında oluşturduğu çarpan etkisidir. Geçmiş salgın dönemlerinin sağlıklı analizi yapılarak günümüz ile farklılıkları ve etki alanları değerlendirildiğinde küresel salgının oluşturduğu toplumsal değişimin yansımaları iyi okunmalıdır. Tarihsel değerlendirmeye bağlı olarak postpandemik dönem stratejilerinin belirlenmesi, normalleşme sürecinin sevk ve idaresinin daha sağlıklı gerçekleştirilmesini mümkün kılacaktır.

Toplumların küresel salgın ile birlikte geçirdikleri zorunlu karantina süreçleri ve sağlık alanında yaşanan mücadele süreçlerinin küresel salgın sonrasındaki normalleşme sürecine ekonomik, psikik, siyasi, sosyolojik ve ticari uzun süreli etkileri olacağı beklenmektedir. Bu dönemin oluşturduğu travmatik etkilerin sonucu olarak bireyler hayata bakışlarını sorgulama ve geçmiş muhasebesi fırsatı yakalamışlardır. Salgın sonrası dönemde bireylerin aile ve insan ilişkileri, tüketim alışkanlıkları ve harcama pratikleri, hayattan beklentiler ve kariyer planlamalarında farklılaşmalar yaşanacaktır.

Yeni dönemde, ülkelerin öncelikli olarak üretim ve tüketim politikalarını gözden geçirerek dışa bağımlılığı azaltma yönünde strateji geliştirmeleri, yerli üretimi teşvik etmeleri ve doğal kaynaklarını verimli kullanma konusunda özel önlemler almaları gerekecektir. Bu konudaki çalışmalar sağlık alanı başta olmak üzere tarım ve hayvancılık temelli gıda sektörünü, ülkenin istihdam politikalarını ve eğitimin potansiyel alternatiflerini de etkileyecektir. Toplumsal refahın dengeli yayılması, işsizlik sigortası da dahil olmak üzere kapsayıcı sosyal güvenlik sistemi talepleri siyasetçilerin gündeminde önemli yer tutacaktır. Küresel salgın döneminde hayatın doğal akışında önemli yer tutan, farkındalığı çok oluşmayan gıda güvenliği ve sürdürülebilir gıda üretimi kavramı lojistik destek politikalarında ve karantina kararlarında önemli bir yer tutmuştur. Gıda sektöründe üretilen gıdaların işlenmesi, stoklanması, dengeli tüketimi, mevsimsel gıda üretim çeşitliliği, tüketim ve üretim dengesine bağlı gıda ekonomisi ve yönetimi, sağlıklı ve dengeli gıda tüketimi, dışa bağımlı olmayan yerli ve yeterli üretimi önemseyen millî tarım ve hayvancılık politikası tüm ülkelerde yeni dönemin öncelikli konularından olacaktır.

Benzer şekilde küresel salgın sonrasında doğal kaynakların korunmasının yanı sıra alternatif yenilebilir enerji kaynaklarının değerlendirilmesi, kapsayıcı ve nitelikli sağlık hizmeti sunumu, sağlık altyapısı ve sağlık insan gücü, adil ve eşitlikçi sosyal güvenlik politikaları, ekonomik ve siyasi temelli paktlar ile iş birlikleri, uluslararası ilişkilerde dost-düşman kavramlarının yeniden şekillenmesi ve kriz dönemlerinde toplumsal asayişe yönelik özel stratejiler siyasi karar alıcılarının ve yöneticilerin gündeminde olacaktır.

Bilim diplomasisi gereği Akademilerin sorumluluğu raporlamalar, öngörüler, projeksiyonlar ve büyük veri analizleri içeren çalışmalar üreterek karar alıcılara yol göstermektir. Yaşanan küresel salgın ile yapılan raporlama çalışmalarının

ilki TÜBA COVID-19 Küresel Salgın Değerlendirme Raporu idi. Rapor belirli periyotlar ile internet üzerinden güncellenerek paylaşıldı ve 6. sürümünde kitaplaştırılarak ilgili kurum ve kuruluşlar ile paylaşıldı.⁴ Aynı şekilde küresel salgın dolayısı ile ulusal veya uluslararası alanda ortaya çıkan veya çıkabilecek olan hukuki sorunların tespiti ile bunların çözümüne yönelik öneriler içeren raporumuzun yayımlanma hazırlıkları sürüyor. Türk bilim insanları tarafından kaleme alınan ve Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) tarafından yayımlanan bu kitapta ise tarihsel küresel salgın değerlendirilmesi, COVID-19 küresel salgının etkileri, küresel salgın sonrası bireyin ve toplumun sektörel bazı etkileşimleri gelecek perspektifi ile beraber farklı başlıklarda incelenmektedir. Kitapta; sağlıktan eğitime, bilişim teknolojilerinden siyaset bilimine, ekonomiden uluslararası ilişkilere, ticaretten felsefeye, yapay zekâ çalışmalarından sosyolojik tahlillere, çevre ve tarımdan uzay ve kutup çalışmalarına kadar geniş yelpazede salgın sonrası dönem için öngörüler yer almaktadır. Muhakkak ki sonuçları çok boyutlu ve çok taraflı olan küresel salgının analizini tek bir disipline hapsederek yapmak mümkün olmayacaktır. Bu kapsamda her bölümde birden çok noktaya temas edilmiş olsa da kitabın kurgusu kitap içerisinde kesin çizgiler ile ayırtırmadan beş temel bölüm üzerine inşa edilmiştir. İlk bölümde salgınların tarihteki rolüne değinilirken sağlık sistemleri, eğitim, Ar-Ge çalışmaları ve akademik yayımlar çerçevesinde yaşanması beklenen dönüşümler hakkında öngörülerde bulunulmuştur. İkinci bölümde ise dünya uluslararası politigi, devletler ve küresel sistemdeki gelişmeler bağlamında ele alınmıştır. Tüm dünyadaki ekonomi, ticaret, turizm, lojistik, alanındaki değişimler ile istihdam şekilleri ve işletmelerdeki dönüşüme odaklanan üçüncü bölümde Türkiye merkezli analizlere de yer verilmiştir. Dördüncü bölümde küresel salgın sonrasındaki yeni normalin felsefi, psikolojik, sosyolojik, dini boyutuna değinilmiş ayrıca teo-politik değerlendirmeler yapılmıştır. Beşinci ve son bölümde ise küresel salgın sonrasında çevre, bilişim teknolojileri, gıda güvenliği, tarım, enerji, uzay çalışmaları, kutup çalışmaları gibi çeşitli bilim disiplinleri açısından yaşanan/yaşanacak gelişmelere dikkat çekilirken medya, spor ve eğlence sektörünün geleceği masaya yatırılmıştır.

Unutulmamalıdır ki yeni dönemde bilişim teknolojileri, yapay zekâ çalışmaları, sürdürülebilir bir ekonomik ekosistem, nitelikli bir eğitim ve sağlığın geleceğine yönelik yatırımlar toplumların geleceğine yön verecektir.

Prof. Dr. Muzaffer Şeker
Türkiye Bilimler Akademisi
Başkanı

⁴ TÜBA COVID-19 Küresel Salgın Değerlendirme Raporu. Erişim: <http://www.tuba.gov.tr/tr/haberler/akademiden-haberler/tuba-covid-19-kuresel-salgın-değerlendirme-raporu-kitaplastirildi>

TÜBA COVID-19 KÜRESEL SALGIN DEĞERLENDİRME RAPORU

İlk olarak 17 Nisan 2020 tarihinde açık kaynak olarak sunulan ve 4 Haziran 2020 itibarıyla güncel veriler ile kitaplaştırılan TÜBA - COVID-19 Küresel Salgın Değerlendirme Raporu'na kütüphanelerden ve TÜBA internet sitesinden (www.tuba.gov.tr) ulaşabilirsiniz. 5 bölümden oluşan rapor disiplinlerarası bir yaklaşımla hazırlanmıştır.

- i. Terminoloji, Tanımlar, Tarihçe ve Türkiye'de Mevcut Durum
- ii. Pandemi Süreç Yönetimi, Bilim Disiplinleri Etkileşimi ve Bilişim Teknolojileri
- iii. Post-pandemide Toplumsal ve Ekonomik Projeksiyon
- iv. COVID-19 Güncel Veri Takip Platformları
- v. COVID-19: Bilimsel Yaklaşımlar

TÜBA COVID-19 GLOBAL OUTBREAK ASSESSMENT REPORT

TÜBA - COVID-19 Global Outbreak Assessment Report, which has been presented as open source on April 17, 2020 and published with the recent data on June 4, 2020, can be accessed from libraries and TÜBA internet site (www.tuba.gov.tr/en). The report, consisting of 5 parts, is prepared with an interdisciplinary approach.

- i. Terminology, Definitions, History and Current Situation in Turkey
- ii. Process Management of Pandemic, Interaction of Science Disciplines, and Information Technologies
- iii. Social and Economic Projection in the Post-Pandemic Period
- iv. COVID-19 Data Tracking Platforms
- v. COVID-19: Scientific Approaches

COVID-19 küresel salgının geçmiş salgınlardan en önemli farkı ulaşım ve iletişim hızının salgının yayılmasında ve alınan tedbirlerin uygulanmasında oluşturduğu çarpan etkisidir. Geçmiş salgın dönemlerinin sağlıklı analizi yapılarak günümüz ile farklılıkları ve etki alanları değerlendirildiğinde küresel salgının oluşturduğu toplumsal değişimin yansımaları iyi okunmalıdır. Tarihsel değerlendirmeye bağlı olarak post-pandemi stratejilerinin belirlenmesi, normalleşme sürecinin sevk ve idaresinin daha sağlıklı gerçekleştirilmesini mümkün kılacaktır. TÜBA tarafından yayımlanan bu kitapta küresel salgın sonrasında toplumsal hayatta yaşanması beklenen değişim ve dönüşümler çok boyutlu ve kapsamlı olarak ele alınmıştır. Unutulmamalıdır ki yeni dönemde bilişim teknolojileri, yapay zekâ çalışmaları, sürdürülebilir bir ekonomik ekosistem, nitelikli bir eğitim ve sağlığın geleceğine yönelik yatırımlar toplumların geleceğine yön verecektir.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

ISBN: 978-605-2249-46-8

9 786052 249468